

גליון "והיו הדברים"

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בהדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ ז"ע
אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

פר' נח תשפ"ג

גליון 30

נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו כו'. והיינו עריות, כפירוש רש"י. כי הוא יתברך רצה לרחם עליהם, כי על עריות לא היו המלאכים יכולין לקטרג, כי גם בני האלהים המזוכרים בכתוב נכשלו גם הם, אם כן רצה יתברך לדונן בקל, במה שאין המלאכים יכולין לקטרג. אבל לפי שיקול משפט א-ל דעות גם על עריות לא הספיק להם התנצלות הזו, אבל על החמס היו המלאכים יכולין לקטרג שבני האלהים לא נכשלו בחמס.

ולזה כיון הכתוב "וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כו'", שבתחילה ראה אלקים לדונן על העריות לזכות במה שלא יוכלו המלאכים לקטרג, אבל מכל מקום באמת לא הספיק התנצלות זה שישארו, ולזה אמר לא שאין בזכות זה כדאי לקיימן, ואף בלא קטרוג חייבין כליה, "כי השחית כל בשר כו'" ואם כן ממילא נחתם גזר דינם גם על הגזל, ונתקבל קטרוג המלאכים, מאחר שהוא יתברך גלוי לפניו שבשביל הזנות גם כן ראוי לגזור כליה.

*

קץ כל בשר בא לפני. ופירש רש"י כל מקום שאתה מוצא זנות אנדרלמוסיא באה לעולם והורגת טובים ורעים. וקשה הא כתיב "כי מלאה הארץ חמס מפניהם", ויש לומר דעל ידי הזנות מלאה הארץ חמס שכיון שהרסו בזנות והבנים ממזרין אם כן זה הירש ירש את שאינו אביו דאפילו רוב בעילות לא היה מהבעל וזהו כוונת הכתוב "קץ כל בשר בא לפני", שכל כך רבה הזנות עד שמלאה הארץ חמס כי הממזר ירש את שאינו אביו. וזהו כוונת הכתוב "ותשחת הארץ לפני האלקים", היינו דבר ערוה כפירוש רש"י, ועל ידי זה "ותמלא הארץ חמס".

*

כי מלאה הארץ חמס מפניהם. ופירש רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. ומקשינן תחילה פירש רש"י כל מקום שאתה מוצא זנות אנדרלמוסיא באה לעולם, וכאן כתב רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. וכבר כתבתי בזה לעיל. ויש לפרש עוד כי מצינו (ויק"ר יז ד) אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה, ובתחילה מעניש אדם בממונו כמו שמצינו באיוב. ואם כן קשה הרי בדור המבול מצינו בהיפך דכתיב לעיל "אמחה את האדם כו'" מאדם עד בהמה כו'.

אך יראה כי בוודאי אם הממון שלו שייך שנפרעין מממונו תחילה אך אם מה שיש לו אינו שלו לא שייך לומר שיפרעו מממונו תחילה מאחר שאין הממון שלו ונפרעין מגופו מיד.

במדרש תנחומא ריש הפרשה, ילמדנו רבינו על כמה עבירות נשים מתות בשעת לידתן, והתשובה, כך שנו רבותינו על שלוש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר עיין שם, והוא תמוה מה עניינו לפרשת נח.

ואפשר דלעיל בסוף פר' בראשית כתיב, "ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש וגו', ונח מצא חן בעיני ה'". ויש לדייק אחר שאמר השחתה כוללת מאדם עד בהמה עד רמש, אם כן גם נח בכלל, ואיך אמר "ונח מצא חן".

ויראה על פי מה שאמרו בזוהר בפרשתן (ס"ז:) כי לזה צוה יתברך לנח לעשות תיבה, שלא יתראה בפני המשחית כי כיון שניתן רשות למשחית גם נח לא היה ניצול, ולזה פעל ועשה הוא יתברך שינצל על ידי התיבה שלא יתראה בפני המשחית, ואם כן יש לומר שלא נגזר רק מה שהוא "על פני האדמה" ולא מה שהוא מכוסה מן העיין, לזה "וגם נח מצא חן" להצילו באופן שלא יהיה בכלל הברואים שנשארו על פני האדמה.

ובזה מובן המשך התנחומא, ילמדנו רבינו על כמה עבירות נשים מתות בשעת לידתן, כי הטעם שנח ניצול דוקא על ידי התיבה הוא לפי שהשטן מקטרג בשעת סכנה ובעידן ריתחא שגרמו דור המבול, וגם בנשים איכא הך טעמא, לפי שבשעת לידתן הוא שעת סכנה פנקסן מתבקרר, ולזה ניצל דוקא בתיבה. ובזו יובן מה שדרשו "בדורותינו" לגנאי, וכן מה שאמרו אפילו נח לא היה כדאי להנצל אלא שמצא חן, והוא מובן דאם לא כן לא היה צריך להיות טמיר ונעלם ממלאך המשחית, כי אין לו שליטה בצדיק גמור.

וגם יובן "אלה תולדות נח", שלא ניצל רק בזכות תולדותיו, וזה שת"מים ה"ה ב'דורותיו דוקא ראשי תיבות תב"ה שלכך ניצול בתיבה דוקא.

*

ותמלא הארץ חמס. ב' במסורה, דין, ואידך "ותמלא הארץ אותם" (שמות א' ד). ירמוז לדברי האר"י ז"ל (פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א) ששמות דור המבול נצטרפו במצרים.

*

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם, ובפסוק הקודם כתיב וירא אלקים את הארץ והנה

שום טובה שעשה לו, כמו משה שנדר על דעת יתרו בשביל שהשיא לו בתו, והשבועה היתה לתועלת יתרו, אבל אם מעצמו נדר על דעת חבירו, יכולים להתיר לו בלא דעתו.

ובזו מובן שפיר השבועה הראשונה תלה הוא יתברך ב"זירה ה' את ריח הניחוח" כביכול, ותלה הדבר בטובה שהוא הריח הניחוח לפניו יתברך, אם כן הוי כנשבע על דעת חבירו בשביל טובה שעשה לו שלא יהיה קיטרוג להפר השבועה.

*

לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו. כבר אמרו (סוכה ג"ב). יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום. ואי אפשר לכבוש היצר הרע כי אם בתורה שהוא תבלין של יצר הרע (קידושין ל:).

והנה עמי הארצות שאין להם חלק בתורה ואין להם כח להכניע היצר הרע, לכן צריך להחזיק תלמיד חכם, ונמצא שיש להם חלק בתורת התלמיד חכם. והענין הוא כמו שאיתא (בברכות ה'): אבא בנימין אומר כל ימי הייתי מצטער על שני דברים על תפילתי שתהיה סמוכה למטתי ופירש רש"י שלא יעסוק בתורה ובמלאכה כשיעמוד ממיתו רק יתפלל מיד בקומו ממתו. וכבר ראיתי מי שנתעורר על לשון 'מצטער'. וראיתי מי שתירץ על פי אמרם (אבות פ"ב מ"ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עוון, ופירשו שעל ידי יגיעת שניהם מתיש כח היצר לכן אמר לשון מצטער. ואני אמלא את דבריו כי נודע כי קשה ללחום עם היצר הרע כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ועיקר נצחונו הוא על ידי תורה ומלאכה שאדם מייגע עצמו שניהם שוין לטובה לכבוש רוע יצר לבו.

ועל פי זה יש להבין אלה מקראי קודש "ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו ולא אוסיף עוד להכות בל חי כאשר עשיתי עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וכו' ויום ולילה לא ישבותו". וכבר הקשו כי בפרשת בראשית אמר "זירה ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום ויאמר ה' אמחה", וכאן דנין בזה לזכות "כי יצר לב האדם רע".

אמנם יובן עם מה שבתבני כי בדור המבול היה להם שלוח גדולה כי זרעין אחת לארבעים שנה כמבואר במדרשות (ב"ר לו א). והנה כבר כתב הרמב"ם (פכ"ב מאיסורי ביאה הכ"א) שאין מחשבת עריות מתגברת כי אם בלב פנוי מדברי תורה, והנה אז לא היה להם תורה וגם למלאכה לא היו צריכים ואם כן לא היה כל פינות מחשבות לבו "רק רע כל היום" שאינן פונין רק למחשבת עריות, לכן "ויאמר ה' אמחה כו'". ואולם אחר אשר נחם ה' על הרעה "זירה ה' את ריח הניחוח ויאמר לא אוסיף עוד לקלל האדמה בעבור האדם" כמו בדור המבול, כי אמנם יצר לב האדם רע מנעוריו, והסיבה שהיו פנויים ממלאכה ותורה אין להם היה סיבה שתתגבר עליהם הרהורי עבירה, ולזה אתקן זה במה ש"עוד כל ימי הארץ זרע וקציר כו'" בשינוי עתים אשר כל אדם מתייגע מן שינוי עתים להכין לו זרע וקציר ובית הקיץ ובית החורף, נמצא ש"יום ולילה לא ישבותו", ולא יהיה לבם פנוי להרהורים, כי אז שלא היה עליהם רק שבע מצוות הוה סגי בעול מלאכה להתיש כח היצר הרע. (קומץ המנחה פרשת שמיני)

וזהו פירוש הפסוק (ירמיה יז יא) "עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו", כי אחר שהממוץ אינו שלו אם כן אין לחשוב פרעון מה שנפרעין מממונו ופוגע בנפשות תחילה, ואחר כך גם בממוץ. לכן אמר שם "בחצי ימיו יעזבנו ואחריתו יהיה נבל", כי נבל כינוי לעניות כדאיתא בגמרא (פסחים ק"א:): שרא דעניותא נבל שמיא, לכן הוא מת וממונו כלה.

ולכן אמר הכתוב (משלי כב כב) "אל תגזול דל כו' כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעייהם נפש", כי הפרוטה שגוזל מהעני שקול כנגד כל ממונו ונחשב כל ממונו ממוץ גזל אם כן פוגע בנפשות תחילה. ובזו מובן "וקבע את קובעייהם נפש" דייקא.

ובזו מובן מה שאמר הכתוב "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והגני משחיתם את הארץ", כי אחר שדור המבול מלאו הארץ חמס כי אף מה שזרעו בארץ הכל גזל בידם ממילא לא שייך לפגוע בממוץ תחילה כי הממוץ אינו שלהם אם כן אין לחשוב לפרעון הממוץ שנוטלין מהם לכן הגני משחיתם את הארץ היינו לפגוע בנפשות תחילה, כי אמר הכתוב (משלי יג ח) "כופר נפש איש עשירו" כי לפעמים נגזר מיתה על האדם ומתכפר בממונו נפש בהמה תחת נפש אדם כדאיתא בגמרא (פסחים ק"ח). עשיר בשורו כו'. מה שאין כן אם אין הממוץ שלו אינו מכפר עליו ובנפשו הוא נידון.

וכזו מובן מה שנאמר לעיל "זירה ה' כי רבה רעת האדם בארץ כו' ויאמר ה' אמחה את האדם כו' מאדם עד בהמה כו'", כי אחר שגם מה שזרעו בארץ היה גזל בידם, אם כן גם הבהמות ניזונו מן הגזל והוא דייקא "רבה רעת האדם בארץ", ואם כן הממוץ אינו שלהם, לכן אמר "מאדם עד בהמה", נפשות תחילה.

*

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל כו' והיה לך ולהם לאכלה. אפשר לפרש כי מציינו בגמרא (ברכות מ'). אסור לאכול קורם שיתן לבהמתו שנאמר (דברים יא) "ונתתי עשב בשרך לבהמתך" והדר "ואכלת ושבעת".

ויראה הטעם כי מאחר שהאדם צריך להעלות מדרגת צומח למדרגת מדבר, לכן צריך לעשות בהדרגה, ואחר שתעלה הבהמה הצומח יעלה הוא החי, אבל אחר שנח לא הותר לו לאכול החי כמו שאיתא בגמרא (סנהדרין ג"ט:), לכן אמר "והיה לך" קודם.

*

זירה ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף כו' ולא אוסיף כו'. פירש רש"י כפל הדבר לשבועה. ולקמן באמירה לנח כפל השבועה שנית. ומה שתירצו שהוצרך לכופלו להודיע לנח מכל מקום קשה, שבועה זו מה טיבה.

גם מה המשך ל"זירה ה' את ריח הניחוח". ואפשר שכבר אמרו חז"ל ב"ב ע"ד. גבי רבה בר בר חנה ששמע בת קול שאמרה אוי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי, ואמר בגמרא דרבה בר בר חנה סבר שבועתא דמבול.

מיהו נראה דקיימא לן יו"ד סי' רכ"ח סעי' כ' נדר על דעת חבירו, אין מתירין לו אלא מדעתו ורצונו, ודוקא שנדר על דעתו בשביל